

μορφῶν. Πῶς ἡ ἰδεολογία δηλ. δὲ προσηύεται, ἀλλὰ ἀπολοῦνται, δὲν εἶναι αἰτία, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα.

Τούτῃ τὴν ὑλιστικὴν ἀλήθειαν καιρὸς νὰ τὴν νοιώσῃς εἶναι οἱ ἰδεολογικὲς οὐτοπιστεῖς, εἶναι ἐν γένει οἱ θιασῶτες τοῦ μεταφυσικοῦ ἀπολύτου, ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τόπος καὶ χρόνος, καὶ ποὺ τὴν ὑπαρξὴν τοῦ τὴν ἐφεύρει στήν ὄχι ἀρκετὴν ἀκόμα ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς. Ἀπόλυτοι εἶναι μόνο ἡ ἐξέλιξις, ἡ ἀδιάκοπη αὐτὴ πρόοδος, ποὺ περιβάλλει ὅλα. Καὶ εἶναι ἀπόλυτοι, γιατί βγαίνει ἀπ' τὴ φύση, καὶ εἶναι ἀνάγκη τῆς φύσης.

Ἡ ἐπιδρασὶς λοιπὸν τῶν κοινωνικῶν σταθίων ἀπάνου στὸν ἄνθρωπον, τὸν ἔκανε νὰ ἐξελιχθῇ σ' ὅλα, ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τοῦ ὡς τὴν ἰδεολογία τοῦ. Αὐτὴ ἡ ἰδέα ἐπιδρασὶς ἔκανε, φυσικὰ, νὰ ἐξελιχθῇ καὶ ὁ ἀτομικὸς ἐγωϊσμός, ν' ἀλλοθῇ δηλ. μορφῇ, ἔτσι ποὺ νὰ μὴ τὸν βλέπομεν πῶς μετὰ τὴν πρωτόγονή του τραχύτητα. Ὅλη τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴ τοῦ ἐγωϊστικοῦ ἐνστικτοῦ τὴν ἔφεραν οἱ καὶ πορὰ καὶ νούργιες ἐξωτερικῆς συνθήκες, ποὺ τὴν δημιουργοῦσαν τὰ κοινωνικὰ στάδια, καὶ ποὺ ἔχουσιν, γὰρ νὰ ἐκπληρωθοῦν, συμμόρφωσιν τοῦ ἀτόμου μετὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ. Ἡ συμμόρφωσις αὐτὴ ἔκανε ν' ἀλλοθῇ, ἐξωτερικὰ, νὰ φαίνοιτο δηλ. κοινωνικὰ ταχυντὴ, καὶ ἔλ' αὐτὰ μόνο καὶ μόνο γὰρ νὰ χορτάσῃ εὐκολώτερα τὸ ἐσωτερικὸ ἀμετάβλητον ἐνστικτο τοῦ συμφέροντος, τὸν ἀτομικὸ ἐγωϊσμό. Μὴ μὰς ἀπατάνε λοιπὸν ἀλτρουϊτικὰ φαινόμενα, καὶ σίλλογοι ἀλληλοδοσίαι. Ἄν κοιτάξουμε στὸ βάθος τῶν φαινομένων αὐτῶν, θὰ δοῦμε καὶ ἐκεῖ τὸν ἴδιον, τὸν ἀνίκητον, τὸν καθαρὸ ἀτομικὸ ἐγωϊσμό.

Ἔτσι προχώρησε ἡ κοινωνία, μετὰ τὸν ἐγωϊστικὸ ἐνστικτο τοῦ ἀτόμου. Μέσα τῆς ὁμοῦ, ἀπὸ τοὺς πρὸ παλαιοῦ χρόνους, εὐνοοῦσε ἡ τύχη μερικῶς, ποὺ ἔτσι κατάρθωναν νὰ ὑπερτρέφουν τὸ ἐγωϊστικὸ τοῦ ἐνστικτο, μετὰ τὸν ἐγωϊσμό τῶν ἄλλων. Οἱ τυχεροὶ αὗτοι ἀρχισαν νὰ μεταχειρίζονται γὰρ δικὰ τοὺς ἀνάγκη τῆς δύναμης, ποὺ χρειάζονται οἱ ἄλλοι γὰρ τὸν ἑαυτὸ τοῦ, καὶ ἔτσι ἔγινε ἡ ἀρχὴ τῶν δυὸ κοινωνικῶν τάξεων, ποὺ βαστάν ὡς τὰ σήμερα, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Ἡ γέννησις τῶν τάξεων αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ ἔτσι: Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε στὸ γεωργικὸ τοῦ στάδιο, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἥρεμης, ταχυτικῆς ζωῆς, ὅταν τὸν ὥριον, γὰρ νὰ μπορῇ, ἔτσι νὰ ἐκμεταλλεῖται καλὰ τὴ γῆ, μετὰ τὰς ἀνάγκας μετὰ τὸν διαίτη. Ἐξέτασαν ὁμοῦ σύγχρονα ἐκτεθειμένοι καὶ τὸ κιντύνους ἀ-

γῶν θερμῶν, ἔπειτα ἐχρηστικῆς εἰσβολῆς ξένων φυλῶν, ἀναπόφευκτος τοὺς καιροὺς ἐκεῖνους, καὶ τέτοιες εἰσβολὲς ὡς τοῦ ἀφάνιζαν καὶ καλὸ τοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Τοῦτο ἀνάγκασε τὴν πρῶτην ἐκείνην γεωργικὴν κοινωνίαν, νὰ ὀρίσῃ ἓν μέρος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἄλλου, ποὺ θὰ καλλιεργοῦσε τὴ γῆ. Διαίρεθῃσαν ἔτσι σὲ μιὰ τάξιν κυνηγῶν, καὶ τοὺς ποῦμε, καὶ μιὰ τάξιν γεωργῶν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ πρῶτοι εἴτανε ἐπλισμένοι καὶ δυνατοί, κατάρθωναν σιγὰ σιγὰ, μετὰ τὴν ἔξω νίκην τοῦ, νὰ στρίψουν τὰ ὅπλα τοῦ καὶ τὴ δύναμήν τοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν κοινωνίαν τοῦ, καὶ νὰ ἐπιβληθῶναι στὸς ἀπολλοὺς γεωργοὺς, ἀναγκάζοντάς τοὺς ἔτσι νὰ ἐργάζονται γὰρ λογαριασμὸ ἐκείνων.

(Στ' ἄλλο φύλλο τελειώνει.)

ΦΩΤΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΣ ΛΙΓΟΛΟΓΕΣ

Ζ.

ΠΡΩΓΚΗΠΟ, 25 τοῦ Μαγιοῦ 1908,
δ 1) 2 τοῦ πρώτου, στὴν τεράστια τοῦ κ. Γ. Π.

Καλημέρα σου ἀπὸ τὴν περίμορφη βίλλα τοῦ Π. μετὰ τὰ κελαρήματα τῶν πουλιῶν καὶ μετὰ τὴν ἀστερένην μαργαριτωμένην ποὺ ἀπλώνονται κάτω στὸν κήπον.

Μπροστὰ μου ἡ θάλασσα γαλήνια, ἡ θάλασσα μὲ τὰ δυὸ τρία φαροῦλά της καὶ πέρα τὰ περιγιάλια τῆς Ἀσίας καὶ δεξιὰ ὁ Ὀλυμπος τῆς Βιθυνίας καταχνησμένος καὶ ἀριστερὰ ἡλῖος καὶ δυσμὴ ἓν βουνάκι μικρό, τσοδό, ἐλοπράσινο, καὶ ἐλοπρόγυρα μπαξέδες ποὺ φτάνουν ἴσαμε τὰ κροθαλάσσι καὶ βίλλες ζουγραφισμένες, λές, καὶ ὄχι χτισμένες καὶ τὸ νησάκι τὸ μικρό, τὸ μικροῦτακο, μετὰ τὰ τρία τέσσερα δαντράκια τοῦ στὴν κορφή—τὸ νησάκι τὸ χαριτωμένο ποὺ τὸ πρωτόειδα πέρασιν καὶ σήμερα τὸ χαριέτηςα σὰν παλιὰ μου, ἀγαπημένη γνωριμιά...

Ἀνάμεσα σὲ τέτοιον Παράδεισον καὶ ὁμοῦ ἡ ψυχὴ μου δὲ χαίρεται. Τὸ ἐναντίον, μιὰ λύπη ἀλαφρὰ κίθω νάπλώνεται πάνου τῆς, ἕνας πόνος γλυκός, μετὰ πάντα πόνος. Καὶ δὲν παραξενεύομαι. Ἡ ψυχὴ μας ζητάει τὸ σύντροφόν της καὶ στὴ χαρὰ καὶ στὴ λύπη. Στὴ λύπη γὰρ νὰ παρηγοριέται καὶ στὴ

* Κοίταξε ἀριθ. 341 καὶ 342.

χαρὰ γὰρ νὰ τὴν ἀπολαβαίνει μαζί του.

Πρῶτ' πρῶτ' ἀνέδρα καὶ ὁ Γιάγκος πάνου καὶ μετὰ καλημέρισε κρατώντας τὸ Βαλαωρίτη στὰ χέρια. Διαβάσαμε τὸν «Ἀστραπόγειον» πλὴν τὸ Τούρκικες βίλλες. Ἀντικρὺ, σὲ Ἀσιατικὰ ἀκρογιάλια, ἀγκομαχάει ὁ σιδηρόδρομος τῆς Μπαγδάτης ἓν χε-λιδονάκι στὴ φοιλήτα τοῦ, πάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μας, ἀκομπανιάρει μετὰ τὸ γλυκὸ τοῦ τὸ τραγούδι τῆς ἀρματωλικῆς καὶ λυρικώτατης στροφῆς...

Τίποτα! Τίποτα! Μὲ ὅλο τὸ λυρισμὸ τοῦ ὁ Βαλαωρίτης δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ μπροστὰ σ' ἓν Σολωμό, σ' ἓν Παλαμά. Μικραίνει πολὺ ἀπέναντι σὲ τέτοιους γίγαντες.

Η'.

ΠΟΛΙΤΗΣ, 26 τοῦ Μαγιοῦ.

— Σὲ κηδεῖα πάμε;

Ὁ Ἀλέκος χαμογέλασε καὶ ὁμοῦ δὲν εἶχε δίκιο. Εἴταν πρῶτόν, γυρίζουμε ἀπὸ τὴν Πρίγκηπο μετὰ τὸ βαποράκι καὶ βρισκόμαστε πάνου στὸ γιοφύρι τοῦ Γαλατῆ. Κόσμος καὶ κόσμος. Τὸ μεγάλο γιοφύρι γιομάτο. Τὰ βαποράκια ὅλα σκεδὸν κείνη τὴν ὥρα ξεδράζανε πάνου στὸ γιοφύρι κόσμος μελίσσι ἀπὸ τὰ Πρίγκηπον καὶ ἀπὸ τὰ γιοφύρια τοῦ Βισπόρου καὶ ἀπὸ τὰ κροθαλάσια τοῦ Κεράτιου. Μὲ δυσκολία μεγάλη περπατοῦσαμε, σιγὰ σιγὰ, ἀχνο δὲν ἔβγαине ἀπὸ τὸ στόμα μας, καὶ εἴχαμε ὅλοι μας. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, Ρωμοὶ καὶ Τούρκοι, καὶ Ὀδριαὶ καὶ Ἀρμένηδες καὶ δὲν ξέρω ποιοὶ ἄλλοι ἀκόμα, μιὰ τέ-τια ἐπίσημη πίζα σὰ νάκαλοῦντοσε λεῖψανο.

Δὲν ξέρω πῶς μούρχότανε νὰ βάλω τὴν φωνήν, νὰ βρῶ, νὰ γελάσω—μὰ κρατήθηκα. Ποῦ νὰ γελάσεις! Οἱ χαφιέδες καὶ τὸ γέλιο σου ἀκόμα εἶναι καλοὶ νὰ σοῦ τὸ καταδώσουν... γὰρ συνωμοσία κατὰ τοῦ καθεστώτος!

Ἡ ἰδέα ἱερὴ σιωπὴ βασίλευε καὶ μέσα στὸ βαποράκι. Ποιὰ καὶ ὁμοῦ τοιμουδιά. Ζωὴ τὴ λές αὐτὴ; Ἀχ, καημένη Ἀθήνα!

Ἐνν δειλινὸ πηγαίναμε μετὰ τὸ σιδηρόδρομο ἀπὸ τὸ Χαϊντάρ Πασσὰ στὸ Μαλτεπὲ γὰρ νὰ περάσουμε μετὰ τὸ βαποράκι στὴν Πρίγκηπο. Μὲ τὸ φίλο μου καθίσαμε σὲ μι' ἀκρὴ τοῦ βαγονιοῦ, μοναχοὶ μας. Κουθεντιάσαμε λεύτερα. Στὸν πρῶτον σταθμὸ μού λείει ὁ φίλος μου:

— Ἀ δεῖς κανένα ψέρι καὶ καθεῖς κοντὰ μας, τοιμουδιά πιά...

πάνου γὰρ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ μὴ ὀσῇ. Κ' ἔτσι τοῦ περνοῦν μετὰ ἀπ' τὰ δάχτυλά της ἡ πνοὴ καὶ τὰ λόγια.)

— Ἐπ' τέλους! Εἴτανε σὰν πλημμύρα ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ μακρὰ, μιὰ πλημμύρα ἀπ' ὅλα τὰ ὠραία πράγματα καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καλὰ τὰ πράγματα ποὺ εἶχε χυμένα στὴ ζωὴ μου ἀπὸ-ου μ' ἀχάπης καὶ εἶχα τὴν καρδιά μου ὁλόγεμη ἀπὸ αὐτὰ, καὶ τὸς ὁλόγεμη ὥστε πρῶτ' ἔγινε ἐγὼ ἀπὸ τὸ βάρος καὶ λιγὸ οὐχόσε καὶ πέβαινα ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὴ γλύκα, γιατί δὲν τολμούσα νὰ πῶ...

ΣΤΑΒΙΑ (λευκὴ στὸ πρόσωπο καὶ μετὰ φωνὴ σβημένη.) Μὴν τὸ πῆς, μὴ μού πῆς πιά!

ΔΟΥΚΙΟΣ. Ἀκούτε με, ἀκούτε με. Ὅλους τοὺς καημούς ποὺ ὑπόφερες, τὴν πληγὴν ποὺ ἔλαβες χωρὶς φωνὴ νὰ βγάλῃς, τὰ δακρυὰ ποὺ ἔκρυβες γὰρ νὰ μὴ ἔχω ἐγὼ νὰ ντρεποῦμαι καὶ νὰ πονῶ, τὰ χαμὸ γελα ὅπου σκέπαζες τὴν πίκρυν σου, τὸ ἀπείρο ἔλεος γὰρ τὸ σφάλμα μου, τὸ θάρος τὸ ἀνίκητο μπροστὰ στὸ θάνατον, τὸν ἄγριο τὸν ἀγῶνα γὰρ τὴ ζωὴ μου, τὴν ἐλπίδα ποὺ κράτησες ἀκαμμένη πάντα στὸ προσκέφαλό μου, τὴν ἀγρύπνην, τὴν ἐννοεῖς, τὰ διά-κοπο τὸ καρδιοχτύπι, τὴν ἀπαντοχή, τὴν σιωπὴν, τὴν χαρὰ, ὅ,τι ὑπάρχει βιβύ, ὅ,τι ὑπάρχει γλυκὸ καὶ ἡ-

ρωϊκὸ σὲ σένα, ὅλα τὰ γνωρίζω, ὅλα τὰ ξέρω, ἀγαπημένη, ἀγαπημένη μου ψυχὴ καὶ, ἂν τὰπονο τὸ χτύπημα μπόρεσε νὰ σπᾶσιν ἓν ζυγὸ, ἂν τὸ αἷμα μπόρεσε νὰ με λυτρώσῃ ἐμένα, (ὦ, ἔσε με νὰ τί πῶ!) εὐλογῶ τὴν βραδυὰ καὶ τὴν ὥρα ποὺ με ἔβραν ἐτοιμαθῆναι σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι τοῦ μαρτυρίου σου καὶ τῆς ἀγάπης σου γὰρ νὰ λῶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀπὸ τὰ χέρια σου, —ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεϊκὰ χέρια ποὺ τρέουσιν, —τῆς ζωῆς τὸ δῶρο (Πιέζει τὰ δόλωμα χεῖλη τοῦ σὲς ἀπαλάμης τῆς καὶ ἐκείνη τὸν κυττάζει μέσ' ἀπὸ τὰ δάκρυα ποὺ τῆς νοτίζουν τὰ ματόκλαδα, μεταμορφωμένη ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τὴν ἀπροσδόκητην.)

ΣΤΑΒΙΑ (μετὰ φωνὴν σβημένην καὶ κομμένην.) Μὴ λές, μὴ λές πιά! Δὲ βαστᾷ ἡ καρδιά μου... Μὲ πνίγεις ἀπὸ τὴν χαρὰ... Μιὰ μόνη λέξη περίμενα πὸ σένα, μιὰ μόνη, τίποτ' ἄλλο καὶ ἔβρανα μετὰ πλημμυρίζεις μ' ἀγάπην. Μοῦ γιομίζεις ὅλες τὴς φλέβες, μετὰ σπᾶνεις ψηλότερα καὶ ἀπ' τὴν ἐλπίδα, ξεπερνᾷς τὸν εἶρό μου, μοῦ δίνεις τὴν εὐτυχίαν ποὺ ὑπερβαίνει κάθε ἀπαντοχή... Ἀ, τί ἔλεγε γὰρ τοὺς καημούς μου; Καὶ τ' εἶναι τάχα ὁ πόνος ποὺ ὑπόφερα, τί εἶναι τάχα ἡ σιωπὴ ἡ ἀναγκαστικὴ, καὶ τ' εἶναι ἓν δάκρυ, καὶ τ' εἶναι ἓν χαμόγελο, μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν πλημμύρα ποὺ με συνεπαίρνει; Αἰσθάνο-

μαι πῶς ἀργότερα, γὰρ σένα, γὰρ σένα, θὰ πικραθῶ ποὺ δὲν ὑπόφερα ὅσο πρέπει... Ἰσως δὲν ἔχω ἀγγίξει τὸ βάθος τοῦ πόνου, ξέρω ὁμοῦ ὅτι ἔχω φτάσει τώρα στὴν κορφὴ τῆς εὐτυχίας. (Χαϊδεύει τρελλὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ τῆς ὁρημένη ἀπάνου στὰ γόνατά της.)

— Σήκω! Σήκω! Ἐλα σιωπῶτερ στὴν καρδιά μου, γέρε ἀπάνου μου, ἐκπλώτου σὲ στωργὴν μου, σπῆζε τὰ χέρια μου στὰ βλέφαρά σου, σῶπα, δὲς ὄνειρο, μαζώξε τὴν δύναμιν τῆς βραδίας τῆς ζωῆς σου. Ἀ, ἔπρεπε ὅχι μονάχα ἐμένα νὰ γαπῶς, παρὰ τὴν ἀγάπην ποὺ ἔχω ἐγὼ γὰρ σένα: νὰ γαπῶς αὐτὴν μου τὴν ἀγάπην! Δὲν εἶμαι ὡραία ἐγὼ, δὲν εἶμαι ἀξία γὰρ τὰ δικά σου μάτια, εἶμ' ἓν ταπεινὸ πλάσμα μέσα στὸν ἥτιον ἡ ἀγάπην μου ὁμοῦ εἶναι ὑπερ-καλλὴ, εἶναι ψηλὰ περίφηλα, εἶναι μοναδική, εἶναι ἀλάθευτη σὰν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, εἶναι δυνατώτερη καὶ ἀπὸ τὸ θάνατον, εἶναι ἱκανὴ γὰρ θάνατον: θὰ σοῦ δώτῃ ὅ,τι τῆς ζητήσης. Μπορεῖς νὰ τῆς ζητήσης καὶ ὅ,τι δὲν ἔλπισε κανεὶς ἀκόμα.

(Τὸν σέρνει πρὸς τὴν καρδίαν τῆς, ἀνασηκώνον- τας τὴν κεφαλὴν τοῦ. Ἐκείνος κρατεῖ κλειστά τὰ μά-τια καὶ σφιγμένα τὰ χεῖλη, κατάκλιτος, μεθυσμένος, ἐξαντλημένος.)

— Σήκω! Σήκω! Ἐλα σιωπῶτερ στὴν καρδιά

— Μὰ γιατί;
— Πιὸ καλὰ στὰ σίγουρα!

Κ' ἔτσι ὅλο τὸ σιδηροδρομικὸ ταξίδι πέρασε στὰ μουγγά.

Σοῦ τὸ γράφω καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμάσαι. Ὁλὴ αὐτὴ ἡ μουγγαμάρα, ὅλος αὐτὸς ὁ φόβος, ὅλο αὐτὸ τὸ μαρτύριο, δὲν μπορεῖ, θὰ ξεσπάσει μιὰ μέρα. Ὅντας ράβδονται τὰ χεῖλια, ἡ ψυχὴ μιλεῖ, παραπολὺ μάλιστα. Κι ἀπὸ τὴν κουβέντα τῆς ψυχῆς κἀντὶ μεγάλο πάντα βγαίνει. Τὸ λεβέτι βράζει καὶ φοδάμαι πὼς γλήγορα θὰ τινάχτει στὸν ἀέρα τὸ καπάκι του!

Ὁ Θανάσης γέλασε ἔτσι κάπιο δειλινὸ τοῦλεγα στὸ Σιολὶ πὼς οἱ δικοὶ μας τρέμουν καὶ νὰ φταρνιστοῦν ἀκόμα στὸ δρόμο.

— Δὲν τοὺς φασκελώνεις τοὺς γκιστήδες!... Βρέ, δὲν πᾶς νὰ πεῖς ὅ,τι θέλεις!... Ποιὸς σὲ πειράζει;

Καὶ μοῦ τᾶλεγε φωναχτὰ τὰ λόγια του. Μὰ βρισκόμαστε πέρα στὰ χωράφια καὶ ἀπλωνότανε ἐρημιὰ ἐλόγουρά μας. Ἐνα ἄλλο πρωῒνὸ πού κατεδαίναμε μαζί στὸ Γαλατὰ, ὁ Θανάσης μιλοῦσε σιγανώτερα.

Θ.

Δειλινό, τὴν ἴδια μέρα.

Προχτές, Παρασκευὴ πρωῒ, καθόμουν α' ἕναν καφενέ, κάτου στὸ Γαλατὰ, σιμὰ στὸ μεγάλο γιοφύρι. Ἀκούω μουσικὲς στρατιωτικὲς. Βγαίνω ὅξω. Ἐρχόντουσαν τὰ διάφορα στρατιωτικὰ σώματα ἀπὸ τῆ Σταμπούλ γιὰ νὰ πάνε στὸ Γιλντίζ γιὰ τὸ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ.

Πρωτὰ πέρασε τὸ γιοφύρι τὸ «Ἐρτογλὺρ» — οἱ «Λογχοφόροι», δηλ. οἱ Τούρκοι καθελάργηδες πού κρατοῦν ὅλοι στὰ χεῖρια τοὺς ἕνα μεγάλο κοντάρι μὲ μιὰ κόκκινη σημαϊούλα στὴν κορυφή. Μεγάλωπερπο κ' ἐπιβλητικὸ θέαμα. Ὑστερὰ πέρασαν οἱ Νιζάμηδες, τὸ πεζικό, μὲ τὴ μουσικὴ τους. Ἄντρες διαλεχτοί, ἕνας κ' ἕνας, μὲ κορμισταὶκὰ περήφανη καὶ μὲ βαρὺ Γερμανικὸ βῆμα. Παράσημα, ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπλοὶ στρατιῶτες στὰ στήθια τους. Κι ὅλα κερδισμένα σὲ πολέμους, καὶ ὅχι σὲ καφενέδες καὶ χορούς.

Ὅταν τοὺς εἶδα τοὺς καμάρωσα καὶ εἶπα μέσα μου:

μου. Ξαπόστασε ἀπάνω μου. Δὲν αἰσθάνεσαι πὼς μπορεῖς νάφεθῃς σὲ μεν; πὼς τίποτα στὸν κόσμο δὲν εἶναι πιὸ στέρεο ἀπὸ τὸ στήθος μου; πὼς πάντα θὰ τὸ βροῖσεις; Ἄ, ἔγω κάποτε συλλογιστὴ πὼς αὐτὴ ἡ βεβαιότητα μποροῦσε νὰ σὲ μεθύσει ὅπως ἡ δόξα...

(Ἐνῶ ἐκεῖνος στέκει ἐμπρός της μὲ τὸ πρόσωπο ψηλά, αὐτὴ μὲ τὰ δύο τῆς χεῖρα τοῦ χωρίζει τὰ μαλλιά, γιὰ νὰ τοῦ ξεσκεπάσει ὅλο τὸ μέτωπο.)

— Ὡραῖο μέτωπο δυνατό, σφραγισμένο, εὐλογημένο! Ὅλοι τῆς Ἀνείξης οἱ βλαστοὶ ἄς ἀνοίχτουνε στοὺς νέους στοχασμούς σου!

(Τρεμάμενη, στηρίζει τὰ χεῖλη τῆς σ' αὐτό. Ἄλλος ἐκεῖνος ἀπλώνει τὰ χεῖρα πρὸς τὴν εὐλογητέρα. Τὸ ἡλιοβασιλεμα φαίνεται αὐγὴ.)

ΜΕΡΟΣ Β'.

(Στὸ ἴδιο δωμάτιο, τὴν ἴδιαν ὥρα. Φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος πού συχνὰ λάζει ὕψη.)

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Ὁ ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΔΒΟΣ κάθεται δίπλα σ' ἕνα τραπέζι, ὅπου ἀκουμπᾷ τὸν ἀγκῶνα του στηρίζοντας

— Μακάρι νάναί οἱ Τούρκοι δυνατόι, ὅσο νὰ δυναμώσουμε καὶ μεῖς!

Γιατί τί τὰ θές! Μόνον μιὰ δυνατὴ Τουρκία (ὅσο ἐμεῖς εἴμαστε ἀδύνατοι) θὰ μποῖσει τοὺς Βουργάρους καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κατρακυλήσουν τὴν κατηφορίαν νὰ μᾶς καταπιεῖ.

ΙΕΙΟΝΑΣ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Βρήκανε πάλι τὴν εὐκαιρίαν νὰ φλυαρήσουνε γιὰ τὴ Γλῶσσα οἱ δασκάλοι κ' οἱ ἐφημερίδες ἀφορμὴ παίρνοντας ἀπὸ τὴ γιορτὴ πού δόθηκε τὴν περασμένη Πέμπτῃ στὸ Πανεπιστήμιο γιὰ τὰ σαραντὰχρονα τοῦ Κόντου. Τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξία τοῦ Κόντου κανεῖς ἀπὸ μᾶς δὲ σκέφτηκε βέβαια νάμφισθητήση. Ὁ ἄθροπος δούλεψε καὶ δουλεύει γερὰ γιὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ θὰ μένῃ πάντοτε σεβαστὸς γιὰ τίς γνώσεις του κ' ἕνας κολοσσὸς ἐμβριθείας, κριτικῆς ἰδιοφυΐας, πολυμαθεῖας συνδυαζόμενης μὲ λεπτότατο κριτικὸ πνεῦμα, ἀρετὲς πού οὔτε μιὰ δὲν κατώρθωσε νάπατήσῃ ὁ μεγάλος φωνακλᾶς Μιστριώτης. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἐγνωμονῇ τὸν Κόντο γιατί πολὺ ὠφελήθηκε, μὰ τὸ ἔθνος θὰ καταριέται τὸν ἄντρα — ἔτσι ξυπνήσῃ βέβαια μιὰ μέρα καὶ νοιώσῃ ποιοὶ εἶναι οἱ εὐεργέτες του οἱ ἀληθινοί. Ὁ Κόντος μὲ τὸ μέγαλο του κύρος ἀγωνίστηκε νὰ δώσῃ στὴ νέα γλῶσσα τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀρχαίαν, νὰ ἐξαρχαίσῃ τὴ νέα μας γλῶσσαν καὶ νὰ κόψῃ κάθε δεσμὸ πρὸς τὴ ζωντανὴ γλῶσσαν τοῦ ἔθνους καὶ ἔπρεπε νὰ βρεθῇ ἕνας Ψυχάρης γιὰ νὰ βροντοφωνήσῃ τὸ «Ἄλτ» καὶ νὰ δεῖξῃ τὸν ἀληθινὸ δρόμο. Γιατί σὲ ποιὸν ἄλλον παρὰ στὸν Κόντο χωσιτάει ἡ νέα γλῶσσα τὰ βήματα, τὰ ἀφίκετο, τὰ ἐπελάβετο, τὰ ἐκτίθησι εἰς πλειστηριασμόν, τὰ ἀπολλοῖσι (sic) τὸ δικαίωμα καὶ τίς ἄλλες ἀναγοῦλες πού κάνουνε τὸ γραπτὸ μας λόγο στεγνὸ καὶ ἀψυχο σὰ μούμια Αἰγυπτιακή; Ποιὸν ἔχουμε ὡς πρότυπο λόγου οἱ δασκάλοι; ποιὸν ἄλλον παρὰ τοὺς Ἀττικισμοὺς τοῦ Κόντου πού τοὺς μεταδίνουνε μὲ ἐνθουσιασμὸ ἱερὸ στὰ μαθητοῦδια τῶ σχολειῶν κλουδιαίνοντας τὸ μυαλό τους; Κι ὅμως τὴν τάσιν αὐτὴ πρὸς τὸν ἐξαρχαϊσμὸ τῆς γλώσσας, ὁ Χατζηδάκης εἶχε τὴν εὐκαιρίαν κάποτε — στὰ χρόνια πού δὲν τὸν ἐτύφλωνε τὸ πάθος του κατὰ τοῦ Ψυχάρη — νὰ τὴν χαραχτήρῃ, ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ. Τὴν ἰδέαν

αὐτὴ ἰσχυρίζεται τάχατες πὼς τὴν ἔχει ἀκόμα. Μὰ τότε θέλαμε νὰ ρωτήσουμε τὸ σοφὸ γλωσσολόγο μας τί θέσιν εἶχε αὐτὸς ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν τοῦ Κόντου, δίπλα στὸ Γαρδίκια καὶ στὸ Μυστακίδην, καὶ πὼς μπορεῖ αὐτὸς νὰ συχαίρῃ ἄθροισμα πού τὸ ἔργο του τὸ χαραχτήρῃ ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ;

Ὡστόσο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὠφελήθηκε ἀπὸ τὸν Κόντο, γιατί ὁ Κόντος εἶναι κείνος, πού ἔλουν ὅσοι γράφουνε τὴν καθαρεύουσα, καὶ τοὺς πῶς τρανοὺς ἀκόμα, τοὺς κήρυξε οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ἀγράμματος. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴν ξέρονε κείνοι τὴν καθαρεύουσα, πᾶν νὰ πῇ πὼς δὲν εἶναι γλῶσσα γιὰ ζωὴ αὐτὴ πού ἀγωνίζονται, ἀλλοίμονο, ἐδδομήντα τώρα χρόνια, νὰ μᾶς τὴν καθήσουνε στὸ σῆρκο μὲ τὸ ζόρι καὶ νὰ μᾶς συνηθίσουνε σώνει καὶ καλὰ νὰ παίρνουμε γι' ἀριστουργήματα τοὺς λόγους τοῦ Μιστριώτη.

ΤΣΟΥΝΗΣ ΚΛΑΔΑΣ

ΟΙ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΔΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Γιὰ ὅ,τι συνέβηκε τελευταῖα κάποιον στὰ Χανιά τῆς Κρήτης, λέξῃ ἐμεῖς δὲ θὰ γράψουμε σήμερον. Θὰ ξανατυπώσουμε μοναχὰ ἐδῶ — ἔτσι, γιὰ τὴν ἱστορίαν — ὅσα δημοσιεύτηκαν ἐστὶν «Ἀκροπόλιν» καὶ σὺς «Ἀθηναί» καὶ θὰ φέρουμε νὰ συχάσουν κάπως τὰ πράγματα (τὰ ἐθνικά, ἐννοοῦμε, γιατί ἐμεῖς οἱ πρὸ ὁδοίτες, βλέπετε, λογαριάζουμε καὶ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα), γιὰ νὰ μιλήσουμε σταράτα καὶ ξεσκεπὰ μὲ τοὺς Χανιώτες δασκάλους. Μὴ σὰς νοιάζει, κ' ἔχουμε ῥάματα καὶ γιὰ τὴ γούνα τους.

*

Ἐφ. «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ», 23 Μαΐου 1909, σελίδα 1, στήλη 2 καὶ 3.

ΤΑΡΑΧΩΔΗ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΑΝΙΑ

Τὶ ἐτράβηξεν ἕνας σύλλογος προοδευτικὸς καὶ δημοτικιστικὸς καὶ πὼς σχεδὸν τελείως διελύθη ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ Δασκάλους.

Ταραχώδῃ ἐπεισόδια συνέβησαν τελευταῖα κ' ἐξακολουθοῦν νὰ συμβαίνουν κάθε μέρα στὰ Χανιά, κατὰ τὰς εἰδήσεις πού ἔχομεν ἀπὸ ἐκεῖ.

ἐκείνη μὲ περιμένει ἐκεῖ, στὰ πόδια τοῦ ἀγκλῆκτος, μόνον.

(Ἄλλη διακοπὴ. Οἱ δύο ἄντρες λὲς καὶ θωροῦνε μπροστά τους κἀντὶ ζωντανὸ καὶ δυνατό, μιὰ Θέληση, ἀναστημένη μ' ἐκεῖνα ἃ σύντομα λόγια).

ΚΟΣΜΑΣ Σὲ περιμένει! Ποῦ; Στὸ ἐργαστήρι σου; Καὶ πὼς μπορεῖ καὶ μπλίνει ἐκεῖ;

ΛΟΥΚΙΟΣ Ἐχει ἕνα κλειδί: τὸ κλειδί ἐκείνου τοῦ καιροῦ

ΚΟΣΜΑΣ Σὲ περιμένει! Πιστεύει, θέλει λοιπὸν νὰ σ' ἔχῃ δικὸ τῆς ἀκόμα.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὅπως τὸ λές.

ΚΟΣΜΑΣ. Καὶ τί θὰ κάνῃς;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Τί θὰ κάνω;

(Διακοπὴ.)

ΚΟΣΜΑΣ. Τρεμοσπλεύεις σὰν τὴ φλόγα.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ. Καίγεται ἀπ' τὸν ἔρωτα.

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ δριμύ). Ὅχι.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἄκου. Εἶναι τρομερὴ αὐτὴ. Δὲν πολεμιέται παρ' ἀπὸ μακρυὰ. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σὲ τραβήξω μαζί μου, πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσαν. Ἐσὺ προτίμησες ἀπὸ τὴ θάλασσαν τὸ θάνατο. Μιὰ ἄλλη (ξέρεις ποιά, καὶ ἡ καρδιά σου σκίζεται) μιὰ ἄλλη

τὸν κρόταφο στὴν παλάμη, βαρὺς καὶ συλλογισμένος. Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ ΣΕΤΤΑΔΑΣ εἶναι ὁρθός, ἀνήσυχος, συχυσμένος: πηγαίνωρεται μὲ βήματα ἀβέβαια στὸ δωμάτιο, συρμένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία πού τότε βαραίνει).

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναί, θέλω νὰ σοῦ τὸ πῶ... Γιατί πρέπει τάχα νὰ κρύψω τὴν ἀλήθειαν; Ἀπὸ σένα! Μοῦ ἤρθε ἕνα γράμμα, τὸ ἀνοίξω, τὸ διαβάσω...

ΚΟΣΜΑΣ. Τῆς Τζοκόντας;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Δικό της.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἐρωτικό;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Μοῦκαίγε τὰ δάχτυλα...

ΚΟΣΜΑΣ. Καὶ λοιπὸν; (Κομπιάζει. Ἡ συγκίνηση τοῦ παραλλάζει τὴ φωνή) Τὴν ἀγαπᾷς ἀκόμα;

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ μιὰν ἀνατριχίλα φόβου) Ὅχι, ὅχι, ὅχι...

ΚΟΣΜΑΣ (κινεῖται πρὸς τὸν Κόντο κατὰ βάθος στὰ μάτια). Δὲν τὴν ἀγαπᾷς πιά;

ΛΟΥΚΙΟΣ (παρακαλεστικά). ὦ, μὴ μὲ βρᾶς νιζῆς! Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ. Μὰ τί λοιπὸν σὲ τρομάζει;

(Διακοπὴ.)

ΛΟΥΚΙΟΣ. Κάθε μέρα, τὴν ὥραν πού ἐγὼ ξέρω,